

"Dzieje Apostolskie"

Katolicki Komentarz do Pisma Świętego

William S. Kurz. Wydawnictwo "W drodze", Poznań 2021

Mowa Piotra (Dz 10,34-43)

ST: Pwt 10,17-18; Kpł 19,15; 2 Krn 19,6-7; Syr 35,11-14

NT: Łk 24,40-43; Rz 2,11-12; 14,9-12; Jk 2,1-4

KKK: zbawienie poza Kościołem, 776, 846-848; Jezus namaszczonego przez Ducha, 438,486; sędzia żywych i umarłych, 678-679

Lekcjonarz: Dz 10,34-38: chrzest Pański (rok A); Dz 10,34a.37-43: Msza niedzieli wielkanocnej; Msza za zmarłych w okresie wielkanocnym; Dz 10,25-26.34-35.44-48: szósta niedziela wielkanocna (rok B); Dz 10,1.33-34a.37-44: bierzmowanie

[10,34-35] Wtedy Piotr przemówił w dłuższym wywodzie: Przekonuję się, że Bóg naprawdę nie ma względu na osoby. Ale w każdym narodzie miły jest Mu ten, kto się Go boi i postępuje sprawiedliwie.

Zwrot: Piotr przemówił – brzmi dosłownie: „Piotr otworzył usta i powiedział” (RSV); wyrażenie to używane jest w przypadku uroczystych przemów wygłaszanych pod natchnieniem Ducha Świętego (por. Mt 5,2: **Wtedy otworzył swoje usta i nauczał ich tymi słowami**; Dz 8,35: **A Filip wychodząc z tego /tekstu/ Pisma opowiedział mu Dobrą Nowinę o Jezusie**).

Biblijna maksyma, że **Bóg nie ma względu na osoby**, dosłownie „nie jest kimś faworyzującym osoby”, odgrywa znaczną rolę w teologii zarówno pism Łukasza (jego Ewangelii i Dziejów Apostolskich), jak i dzieł Pawłowych.

Tutaj Piotr odnosi ją do przekonania, że Bóg pragnie zbawienia nie tylko swego narodu wybranego, lecz także ludzi w każdym narodzie.

Bóg jest sędzią sprawiedliwym: ktokolwiek się Go boi i postępuje sprawiedliwie, dosłownie „czyni sprawiedliwość”, niezależnie od pochodzenia narodowego, jest Mu miły.

Bać się Boga to oddawać Mu cześć i być Mu posłusznym, co z kolei polega na prawym i sprawiedliwym postępowaniu.

Bóg z kolei, jako bezstronny sędzia, pochwali i zaakceptuje tych dobrych ludzi i ich postępowanie, i ukaże im drogę zbawienia.

Nawet w Starym Testamencie **Iz 56,6-7** otwarcie stosuje tę zasadę do pogan, przyjmując ponadto możliwość składania przez nich ofiar w świątyni jerozolimskiej:

Cudzoziemców zaś, którzy się przyłączyli do Pana, ażeby Mu służyć i ażeby miłować imię Pana i zostać Jego sługami - wszystkich zachowujących szabaty bez pogwałcenia go i trzymających się mocno mojego przymierza, przyprowadzę na moją Świętą Górę i rozweselę w moim domu modlitwy. Całopalenia ich oraz ofiary będą przyjęte na moim ołtarzu, bo dom mój będzie nazwany domem modlitwy dla wszystkich narodów.

Tło biblijne: „Bóg nie ma względu na osoby”

Wyrażenie „**nie mieć względu na osoby**” jest oparte na greckim rzeczowniku **prosopolemptes**, dosłownie „faworyzujący osoby”. Pochodzi on od starotestamentowego wyrażenia „podnosić twarz”, to znaczy okazywać komuś przychyłność. Dotyczy zwłaszcza faworyzowania w wyrokach sądowych.

Pwt 10,17-18 oświadcza, że Bóg nie ma względy na osoby, to znaczy jest bezstronny. **„Pan Bóg wasz, jest Bogiem nad bogami i Panem nad panami, Bogiem wielkim, potężnym i strasliwym, który nie ma względu na osoby i nie przyjmuje podarków. On wymierza sprawiedliwość sierotom i wdowom, miłuje cudzoziemca, udzielając mu chleba i odzienia”.**

Paweł czyni z tego zasadą teologiczną odnośnie do sądu Bożego zarówno nad Żydami, jak i poganami: **„Albowiem u Boga nie ma względu na osobę. Bo ci, którzy bez Prawa zgrzeszyli, bez Prawa też poginą, a ci, co w Prawie zgrzeszyli, przez Prawo będą sądzeni”**(Rz 2,11-12).

Tak jak sam Bóg, Jego lud także ma nie okazywać stronniczości: **„Nie będziecie wydawać niesprawiedliwych wyroków. Nie będziesz stronniczy na korzyść ubogiego, ani nie będziesz miał względów dla bogatego. Sprawiedliwie będziesz sądził bliźniego”** (Kpł 19,15).

Nowo mianowani sędziowie otrzymują pouczenie: **„Teraz zaś niech wami owładnie bojaźń Pańska. Baczcie więc, co czynicie, nie ma bowiem u Pana, Boga naszego, niesprawiedliwości, stronniczości ani przekupstwa”** (2 Krn 19,7; zob. Syr 35,11-14).

Jezus stosuje tę maksymę nawet wobec swoich wrogów:

„Nauczycielu, wiemy, że słusznie mówisz i uczysz, i nie masz względu na osobę, lecz drogi Bożej w prawdzie nauczasz” (Łk 20,21).

Jk 2,1-4 używa tego zwrotu, by zachęcić chrześcijan do bezstronnego traktowania innych członków Kościoła: tak samo bogatych, jak i biednych.

[10,36] Posłał swe słowo synom Izraela, zwiastując im pokój przez Jezusa Chrystusa. On to jest Panem wszystkich.

Natychmiast po ogłoszeniu, że Bóg nie ma względu na osoby, lecz przyjmuje wszystkich, którzy szczerze podążają za swym sumieniem, Piotr podkreśla, że

Jezus Chrystus jest konieczny w zbawczym planie Boga.

Jest On Mesjaszem Izraela, który jest teraz także **Panem wszystkich** narodów (jak ogłosił Piotr w dniu zesłania Ducha Świętego, Dz 2,36).

Piotr odwołuje się do słowa, które Bóg posłał synom Izraela, zwiastując im pokój przez Jezusa Chrystusa¹.

Głoszenie Dobrej Nowiny dokonywało się najpierw za sprawą Jezusa podczas Jego publicznej posługi, a potem dzięki Jego świadkom (ja mówią w.37-39).

✚ Biblijny sens „pokoju” (**szalom** po hebrajsku) to nie tylko brak konfliktu, lecz także pełnia relacji z Bogiem oraz radowanie się błogosławieństwami płynącymi z Jego przymierza, które pojednani z Nim mogą otrzymać już teraz.

Nacisk na pokój widoczny jest w całej Ewangelii Łukaszej i Dziejach Apostolskich.

Pokój był elementem mesjańskich oczekiwań Izraela, jak widać w kantyku Zachariasza, który stwierdza, że Bóg „**zwróci nasze kroki na drogę pokoju**” (Łk 1,79).

W chwili narodzin Jezusa aniołowie głoszą „**pokój ludziom, w których sobie upodobał**” (Łk 2,14).

Tłum ogłosił pokój w czasie triumfalnego wjazdu Jezusa do Jerozolimy (Łk 19,38).

Tego mesjańskiego pokoju obiecanego przez proroków (zob. Iz 52,7; Na 2,1; Ag 2,9) doświadcza Kościół (Dz 9,31) oraz ci, którzy uwierzyli w Jezusa i zostali przez Niego uzdrowieni (Łk 7,50; 8,48).

¹ Greka tych wersetów jest trudna i NAB, RSV oraz NRSV przenoszą „**wiecie**” z wersetu 37 do wersetu 38, traktując dwa wersety jako dopowiedzenie, przy czym drugi wyjaśniałby i rozwijał ten pierwszy. NIV powtarza „**wiecie**” przed oboma wersetami. NJB tłumaczy grecki oryginał wierniej, stawiając „**wiecie**” tylko przed wersetem 37 [podobnie czyni Biblia Paulistów – przyp. tłum.].

Żywa tradycja: Zbawienie poza Kościołem

Katechizm streszcza i stosuje nauczanie Soboru Watykańskiego II o możliwości zbawienia poza Kościołem.

Na początku wyjaśnia, że „całe zbawienie pochodzi jedynie od Chrystusa – Głowy przez Kościół, który jest Jego Ciałem”.

Kościół do zbawienia jest konieczny, „Chrystus bowiem jest jedynym Pośrednikiem i drogą zbawienia, On, co staje się dla nas obecny w Ciele swoim, którym jest Kościół”.

Ponieważ konieczność wiary i chrztu podkreślił sam Jezus (Mk 16,16; J 3,5), „nie mogliby więc zostać zbawieni ludzie, którzy wiedząc, że Kościół założony został przez Boga za pośrednictwem Chrystusa jako konieczny, mimo to nie chcieliby bądź przystąpić do niego, bądź też w nim wytrwać” (846, zob. **Lumen gentium**, 14).

Stwierdzenie to jednak „nie dotyczy tych, którzy bez własnej winy nie znają Chrystusa i Kościoła”. Ci, którzy „szczerym sercem szukają Boga” i przy pomocy łaski Bożej próbują pełnić Jego wolę, tak jak poznają ją za pomocą sumienia, również mogą „osiągnąć wieczne zbawienie” (847; zob. **Lumen gentium**, 16).

Jednakże **Lumen gentium** ostrzega: Nieraz jednak ludzie, zwiedzeni przez Złego, znikczemnieli w myślach swoich i prawdę Bożą zamienili w kłamstwo, służąc raczej stworzeniu niż Stworzycielowi (zob. Rz 1,21.25), albo też, żyjąc i umierając na tym świecie bez Boga, narażeni są na rozpacz ostateczną. Toteż (...) Kościół mając w pamięci słowa Pana, który powiedział: „**Głoście Ewangelię wszelkiemu stworzeniu**” (Mk 16,15), pilnie troszczy się o wspieranie misji (**Lumen gentium**, 16).

Katechizm (848) uzupełnia to stanowisko, stwierdzając, że „wiadomymi tylko sobie drogami Bóg może doprowadzić ludzi, nieznających Ewangelii bez własnej winy”, do zbawczej wiary; jednak mimo tego faktu, „na Kościele spoczywa konieczność i równocześnie święte prawo głoszenia Ewangelii wszystkim ludziom” (Dekret **Ad gentes** 7, zob. Hbr 11,6; 1 Kor 9,16).

[10,37] Wiecie, co się działo w całej Judei, począwszy od Galilei, po chrzcie, który głosił Jan.

Piotr podsumowuje posługę Chrystusa, mówiąc, że miała miejsce w całej Judei, począwszy od Galilei (wydaje się, że Łukasz traktuje tu Galileę jako część prowincji Judei).

Pomijając dzieciństwo Jezusa (Łk 1-2), Piotr skupia się na Jego życiu publicznym, począwszy od Galilei, po chrzcie, który głosił Jan.

Używa tu skrótowego wyrażenia, które łączy nauczanie Jana o pokucie z rytualnym aktem chrztu ludu; jedno i drugie stanowiło niezbędne przygotowania i katalizator publicznej posługi Mesjasza.

Ochrzczenie Jezusa przez Jana, przy okazji którego Ojciec potwierdził, że jest On Jego umiłowanym Synem, stanowiło początek publicznej posługi Jezusa (Łk 3,21-22).

[10,38] Znać sprawę Jezusa z Nazaretu, którego Bóg namaścił Duchem Świętym i mocą. Dlatego że Bóg był z Nim, przeszedł On dobrze czyniąc i uzdrawiając wszystkich, którzy byli pod władzą diabła.

Tak jak Ewangelia Łukaszowa (3,22; 4,1), Piotr podkreśla, że Bóg namaścił Jezusa Duchem Świętym i mocą.

Duch był z Jezusem od chwili Jego poczęcia (Łk 1,35), ale podczas Jego chrztu umocnił Jego ludzką naturę do posługi głoszenia, uzdrawiania i wypędzania złych duchów, podobnie jak umacnia Kościół do posługi w Dziejach Apostolskich.

+ Umocniony Duchem i Bożą mocą, Jezus przeszedł dobrze czyniąc i uzdrawiając wszystkich, którzy byli pod wodzą diabła.

Wyjaśnienie Piotra, że Bóg był z Nim, podkreśla obecność Trójjedynego Boga w człowieczeństwie Jezusa.

Akcentowanie przez Łukasza człowieczeństwo Jezusa – zamiast Jego bóstwa, podkreślanego częściej w Ewangelii Janowej – wskazuje, że **Jezus** czynił cuda nie tylko jako Bóg, jak podkreśla się u Jana, lecz także **jako umocniony przez Ducha człowiek, będący dzięki temu wzorem dla wszystkich Jego uczniów.**

Dzięki temu Ewangelia Łukaszowa i Dzieje Apostolskie mogą podkreślać **ciągłość** między czyniącymi cuda prorokami, takimi jak Mojżesz i Eliasz, cudotwórczą i prorocką posługą Jezusa i cudami Jego umocnionych Duchem uczniów: Piotra, Szczepana i Pawła w Dziejach Apostolskich.

W ramach swego prorockiego świadectwa o zbawczym orędziu Boga Piotr i pozostali naśladowali uzdrowienia dokonywane przez Jezusa; zatem **podobnych czynów mogą też dokonywać umocnieni przez Ducha chrześcijanie** czytający Ewangelię Łukasza oraz Dzieje Apostolskie.

[10,39] A my jesteśmy świadkami wszystkiego, co działał w ziemi żydowskiej i w Jerozolimie. Jego to zabili, zawiesiwszy na drzewie.

W Dz 1,8 zmartwychwstały Jezus zapowiedział, że Jego uczniowie „**będą moimi świadkami**”.

Teraz więc, jak ogłasza Piotr, „jesteśmy świadkami wszystkiego, co działał w ziemi żydowskiej i w Jeruzalem”.

Ponieważ Piotr mówi do pogan w Cezarei, a więc w dużej mierze na pogańskim terytorium palestyńskiego odcinka wybrzeża Morza Śródziemnego, wspomina o „ziemi żydowskiej”, jak gdyby była ona obcym krajem. Jego wzmianka o Jerozolimie akcentuje zwłaszcza fakt, że Żydzi zadali Jezusowi śmierć, zawiesiwszy Go na drzewie – jest to starotestamentalny zwrot, który w czasach Nowego testamentu odnoszono do ukrzyżowania (zob. Dz 5,30).

[10,40–41] Bóg wskrzesił Go trzeciego dnia i pozwolił Mu ukazać się nie całemu ludowi, ale nam, wybranym uprzednio przez Boga na świadków, którzyśmy z Nim jedli i pili po Jego zmartwychwstaniu.

Mowa Piotra osiąga szczyt wraz z będącym wczesnochrześcijańskim wyznaniem wiary stwierdzeniem: „**Bóg wskrzesił Go trzeciego dnia**”².

Mówiąc o potwierdzeniu zmartwychwstania Jezusa, Piotr skupia się nie na pustym grobie, lecz na świadectwie nas, wybranych uprzednio przez Boga na świadków.

Oświadczając, że Jezus nie ukazał się całemu ludowi, ale nam tylko.

Wrogowie Jezusa i niewierzący, a nawet ogromna większość uczniów, ujrzą Go zmartwychwstałego dopiero, gdy powróci na końcu świata, „**nadchodzący w obłoku a mocą i wielką chwałą**” (Łk 21,27).

Do tej chwili „**według wiary, a nie dzięki widzeniu postępujemy**” (2 Kor 5,7).

[10,42] On nam rozkazał ogłosić ludowi i dać świadectwo, że Bóg ustanowił Go sędzią żywych i umarłych.

Piotr oświadczając, że Jezus rozkazał ogłosić ludowi i dać świadectwo o Nim.

² Paweł czyni podobną deklarację 1 Kor 15,4: **że został pogrzebany, że zmartwychwstał trzeciego dnia, zgodnie z Pismem**

Mowa do pogan różni się od wcześniejszej mowy Piotra do Żydów, w której powoływał się na zmartwychwstanie, by następnie stwierdzić: „**Niech więc cały dom Izraela wie z niewzruszoną pewnością, że tego Jezusa (...), uczynił Bóg i Panem i Mesjaszem**” (Dz 2,36).

Mówiąc do pogan, nieznających żydowskich prorocत्व mesjańskich, wspomina o fakcie zmartwychwstania, by powiedzieć, że Bóg ustanowił Jezusa sędzią żywych i umarłych.

Podobnie Paweł w mowie do Ateńczyków powie o zmartwychwstałym Jezusie jako o powszechnym sędzi w dniu ostatecznym (Dz 17,31).

[10,43] Wszyscy prorocy świadczą o tym, że każdy, kto w Niego wierzy, przez Jego imię otrzymuje odpuszczenie grzechów.

Chrześcijańska wiara w zmartwychwstałego Jezusa opiera się także na wszystkich prorokach Starego Testamentu, którzy świadczą o Jezusie.

Wynika z tego, że wiara w zmartwychwstanie opiera się zarówno na żywym świadectwie apostołów, którzy widzieli zmartwychwstałego Jezusa, jak i na prorocत्वach starotestamentalnych.

Celem zarówno świadectw naocznych świadków, jak i prorocत्व jest to, aby każdy wierzący przez Jego (Jezusa) imię otrzymał w Nim odpuszczenie grzechów.

Istota zbawienia polega na fakcie, że grzechy ludzi zostają przebaczone dzięki wzywaniu imienia Jezusa ze względu na wszystko, co On dla nich uczynił³.

³ Zob. Łk 3,3; 24,47; Dz 5,31; 13,38; 26,18.